

Jordi Soldevila Roig

L'alcalde de Cervera afusellat. Domènec Puigredon (1874-1939)

El republicanisme cerverí: de la Restauració a la República

Lleida, Pagès editors, 2010

El llibre de Jordi Soldevila i Roig (Linyola, 1979) és una biografia política del cerverí Domènec Puigredon Borruix. És, a la vegada, com anota el subtítol, una història del republicanisme segarrenc des de les darreres dècades del segle XIX fins la desfeta de 1939, perquè l'autor sap entroncar perfectament la trajectòria vital i política de Puigredon en la tradició i presència republicana a la capital i a la comarca de la Segarra. En un treball de recerca anterior que ha romàs inèdit, així com en diversos articles, l'autor ja s'havia ocupat del republicanisme urgellenc durant la Restauració. Tots aquests estudis de Soldevila s'afegeixen als treballs de Conxita Mir, Jaume Barrull, Joaquim Capdevila, que des d'àmbits diversos han analitzat la presència republicana a les terres de Lleida, des de la Restauració fins a la Guerra Civil, i han establert un marc d'anàlisi que resultaria ben interessant d'anar completant amb exhaustius i rigorosos treballs locals i comarcals com el que ens ocupa.

La carrera política de Domènec Puigredon, amb les seves llums i ombres, il·lustra perfectament la trajectòria històrica del republicanisme a Lleida i, en conjunt, a Catalunya. Nascut el 1874, Puigredon cursà estudis de Dret a la Universitat de Barcelona els anys noranta del segle XIX, on va coincidir amb futures personalitats del republicanisme català: Francesc Layret, Lluís Companys, Pere Mias, Alfred Pereña o Humbert Torres, alguns dels quals crearen el 1898 l'Associació Escolar Republicana. Aquesta serà la generació de joves que a les acaballes del XIX i inicis del XX es proposaren de recompondre i de renovar una tradició republicana amb signes evidents d'esgotament, que disposava de nuclis actius a les nostres

comarques, a Lleida, Balaguer, les Borges Blanques, Agramunt, Mollerussa, Bellpuig, Tàrraga, Guissona, Linyola... Una generació que assolirà el seu zenit polític als anys 30, una generació referencial que serà el pal de paller del projecte republicà, catalanista i demòcrata d'Esquerra Republicana de Catalunya. Enmig, tres dècades d'èxits i fracassos, errors i encerts, que apareixen ben resseguits des d'un àmbit local/comarcal en el llibre de Jordi Soldevila, que ha treballat amb una variada riquesa de fonts, entre les quals destaquen fonamentalment els fons municipals i la premsa.

Soldevila s'endinsa en la vida associativa republicana a Cervera i comarca, la seva intensa activitat, en cerca les seves bases socials, les tradicions familiars. Relleu especial assolí el Centre Obrer Instructiu d'Unió Republicana, fundat el 1900, que va esdevenir l'espai de referència de la sociabilitat política republicana a la Segarra. A més de cafè, tertúlia i ball, al Centre Obrer Instructiu s'hi va instal·lar una escola nocturna (1903), una biblioteca (1904), una societat de socors mutus, i s'hi van realitzar munió d'actes polítics i culturals. Sens dubte, al seu voltant es va refermar i consolidar la família republicana segarrenca durant tots aquests anys.

En paral·lel, l'elecció com a regidor de Domènec Puigredon, el 1901, inaugura la presència republicana al consistori municipal cerverí, presència continuada al llarg del període, en el qual obtindrà l'alcaldia amb Joan Aymerich (1910-1911), Josep Pedret (1911-1914), Antoni Herrera (1920-1922) i Pau Batalla (1922-1923). Aquells primers anys de segle són de gran activitat política per al jove advocat Puigredon, figura emergent del republicanisme

local: a més de regidor, dirigeix el quinzenal *República* (1903-1906) en què publica tot sovint, presideix les juntes municipal i comarcal d'Unió Republicana (1905-1907). Serà el principal impulsor de Solidaritat Catalana a la comarca, el 1906. De l'ensulsiada solidària en sortiran conformats els dos blocs polítics antagònics que es disputaran durant molt temps l'hegemonia política a la ciutat: carlins i integristes agruparan la dreta, que disposava d'un nodrit subsòl clerical; els republicans capitanejaran l'esquerra. Uns i altres necessitaran el suport de les restes dels partits dinàstics (liberals i conservadors) per fer-se amb la majoria en el consistori.

Als anys deu (fins el 1918) Puigredon adopta una postura filodinàstica de col·laboració amb el liberal Josep Matheu, que tenia en la Cambra de Comerç i Indústria el seu puntal fonamental de suport a la ciutat. Es distancia i s'enfronta amb altres dirigents republicans (amb Ramon Riu es disputarà l'acta de diputat provincial el 1913 i 1917), així com amb el nucli dur del Centre Obrer Instructiu. Són anys de crisi interna del republicanisme cerverí: de la recent apareguda Joventut Republicana (1912) s'organitza el Partit Republicà Reformista a Cervera, encapçalat per Joan Aymerich, Joan Comorera i Jaume Magre. El distanciament de Puigredon del Centre Obrer Instructiu arriba fins al punt que en les eleccions municipals de 1922 encapçalà el Bloc Cerverí de Concentració Popular, candidatura oposada a la republicana, i va esdevenir oposició al consistori. Amb la instauració de la Dictadura, Puigredon continuà sent regidor fins a finals de 1926, àdhuc va exercir d'alcalde entre juny i setembre de 1924. Va ser expulsat del Centre Obrer Instructiu, casal mare al qual no serà readmès fins després de la proclamació de la República.

En contrast amb el que succeí a nivell català, va ser la dreta local (lliguera, articulada al voltant del Casal Cerverí, amb suport de carlins) qui va monopolitzar el poder municipal durant el període republicà. L'esquerra republicana viu un procés erràtic de radicalització, d'apropament a les forces obreres i sindicals, en especial a l'anarquisme, en un context de profunda polarització política dreta/esquerra, que troba en el debat religiós (entre d'altres) un element de discòrdia constant a Cervera. Puigredon surt i parlamenta al balcó de la Paeria el 14 d'abril de 1931, en la proclamació de la República; és readmès i reubicat dins el republicanisme del Centre Obrer

Instructiu, on recupera la seva influència d'home fort. És elegit regidor pels republicans el gener de 1934, participa activament en els fets revolucionaris del 6 d'octubre de 1934 tot i haver estat nomenat delegat d'ordre públic a la comarca l'agost d'aquell any. El 28 de maig de 1936 Puigredon és nomenat alcalde després de la suspensió governativa de l'ajuntament de dretes, acusat de corrupció, en un procés ple d'irregularitats. Així, s'arriba al cop militar del 18 de juliol de 1936. El fracàs del cop desferma una violència revolucionària inusitada que suposa la detenció i assassinat de guàrdies civils, dels claretians de la Universitat, d'altres persones de dreta i d'entitats catòliques; s'assalten i es cremen els temples religiosos de Cervera. Puigredon és alcalde d'un ajuntament que ha perdut el poder real, ara en mans dels comitès locals que s'han constituït, formats per anarquistes i republicans, amos i senyors del nou ordre revolucionari. En aquest escenari, el veterà republicà Puigredon intenta nedar i guardar la roba, opta per fer un mutis pel fons. Desbordat pels esdeveniments, l'agost de 1936 demanarà una excedència per malaltia i el 22 d'octubre de 1936, quan es constitueixi un nou ajuntament, amb els poders restablerts, ell ja no hi prendrà part. Des d'aquests moments, i fins que entrin les tropes franquistes a la ciutat, el 16 gener de 1939, Puigredon intentarà passar desapercebut realitzant tasques d'assessorament jurídic, de mestre auxiliar.

Els fets posteriors són dramàtics. Denunciat per membres de la dreta local, és detingut i empresonat a finals de febrer de 1939, acusat de ser el responsable dels excessos posteriors al 18 de juliol de 1936, de ser un dels mentors intel·lectuals de l'esquerra cerverina. És condemnat a mort en judici militar sumariíssim. El 28 de juliol de 1939, al cementiri de Lleida, de matinada, és afusellat en compliment de la sentència. La seva mort, igual que la d'altres prohoms i líders republicans locals, comarcals o nacionals (com el junedenc Joan Olivé i Capdevila, el gironí Carles Rahola o el mateix president Lluís Companys, i tants altres que havien romàs al seu lloc, convençuts de la seva innocència), simbolitza l'aniquilació dramàtica del projecte republicà, catalanista i democràtic que, des de principis de segle xx, s'havia forjat a Catalunya i que havia aconseguit el seu punt culminant durant els anys de la Segona República.

Un consell de guerra sumariíssim els havia jutjat i sentenciat a mort. Després, les condemnes per

responsabilitats polítiques van comportar a les seves famílies la pèrdua de tots (o bona part) els seus béns. Una mena de *damnatio post mortem*, una voluntat d'arrancar de soca-rel el record d'una generació de polítics catalans que havien lluitat pels ideals de la República, Democràcia i Catalunya. El llibre de Soldevila constitueix un bon exercici de memòria his-

tòrica, tot restituint la figura de l'alcalde Puigredon afusellat pel franquisme, així com de tota una generació de polítics catalans que perderen la guerra i també, durant dècades, la batalla de la memòria.

Josep GELONCH SOLÉ
Universitat de Lleida

Carles Porta

El club dels perfectes

Barcelona, Edicions La Campana, 2010

Cinc anys després de publicar *Tor*, una de les sorpreses més gratificants de la literatura catalana dels darrers anys, traduïda a diverses llengües i amb fonamentades esperances que algun dia pugui convertir-se en un film o, si més no, en sèrie televisiva, Carles Porta (Vila-sana, 1963) ens ha lliurat la seua segona novel·la, *El club dels perfectes*. L'èxit de crítica i vendes de *Tor*, imprevisit i merescudíssim, ha suposat una empena immillorable per continuar una carrera literària iniciada de manera tardana. Alhora, però, ha comportat l'exigència d'haver d'estar a l'altura d'un llistó situat a molta altura. No és cap secret que ja fa uns anys que Carles Porta està treballant en una novel·la sobre l'assassinat de l'alcalde del poblet aragonès de Fago i la personalitat del seu probable assassí, Santiago Mainar. El punts de contacte amb la història de *Tor* semblen evidents. Entremig d'aquestes dues històries de temàtica sòrdida, de criminalitat primària i de ruralisme muntanyenc, *El club dels perfectes* és un oasi de placidesa. El descans del guerrer abans d'abatre's sobre una nova presa de més envergadura.

La novel·la sorgeix del dietari que Carles Porta va escriure arran d'una estada durant una setmana a Sant Feliu de Guíxols en companyia d'un tiet seu en un *curhotel*, una mena de balneari on el relax es combina amb diversos tractaments terapèutics. Més tard li dóna la forma de novel·la i, a finals de 2010, guanya el Premi Pere Quart d'Humor i Sàtira després de dos anys en què el concurs no havia tingut cap guanyador. Cosa gens estranya en un premi que, probablement, és el que durant més edicions ha considerat que no hi havia prou qualitat en les obres presentades. En 24 edicions l'han deixat desert sis vegades. Sembla evident que treballar amb una matèria tan voluble i subjectiva com l'humor o la mateixa ironia, potser més sòlida, no és una feina gaire fàcil.

Al llarg de la història de la literatura, els balnearis i, sobretot, els sanatoris han estat els llocs ideals per desplegar històries melancòliques o decadents. Els escriptors hi han trobat un microespai (també un microclima) propici a les suavitats de la tortura intel·lectual elegant. La literatura és plena típics passant-hi els seus últims dies enmig d'un clima intel·lectual exigent. En aquest sentit Carles Porta capgira el tòpic i aprofita l'espai tancat del *curhotel* per omplir-lo de situacions amables en què els personatges despleguen el seu caràcter, sovint bonhomios, tot i que algunes vegades és tocat per l'agror que li proporciona un dejuni massa llarg.

Com a *Tor*, Carles Porta és un personatge més de la història. Si allí s'enfrontava, de vegades amb por, d'altres amb valentia inconscient, a una colla de personatges singulars i temibles, a *El club dels perfectes*, els Palanques, Sanses, Lázaros i companyia es converteixen en senyores, senyorasses, i alguna senyoreta, que no li portaran ni de bon tros la multitud de maldecaps de què eren capaços els pallaresos i andorrans. Ara som a la vora del mar, ran d'un Mediterrani benigne, en sales límpides amb rajoles de colors relaxants, ben lluny de les punxegudes i misterioses muntanyes pirinenques. A més, Carles Porta, que també escriu la història en primera persona, intenta no intervenir gaire en el seguit de petits esdeveniments que van succeint-se al llarg de la novel·la. Pretén ser l'ull que observa un món ple de personatges peculiars mentre van actuant al seu voltant. Però hauríem de preguntar-nos si els personatges de la novel·la posseeixen l'envergadura per donar prou solidesa a una història que no va gaire més enllà de la descripció de la suau monotonia d'una setmana de finals d'hivern en un balneari. A part de Carles Porta, el personatge principal de la novel·la és son tiet Josep Maria, un home de 112 quilos que